

مروری بر خصوصیات درمانی گیاه دارویی نعناع فلفلی از دیدگاه طب سنتی

خدیجه احمدی^{۱*}، علی قادری^۲، حمیدرضا آذرباد^۲

۱- دانشجوی دکتری فیزیولوژی گیاهان زراعی، دانشکده علوم کشاورزی، دانشگاه شاهد.
۲- مدرس دانشکده فنی و مهندسی، گروه کشاورزی، موسسه آموزش عالی اقبال لاهوری مشهد، استان خراسان رضوی، ایران
* نویسنده مسئول، آدرس پست الکترونیک (kh.ahmadi612@gmail.com)

نتایج و تحلیل

نعناع فلفلی به عنوان قابض، ضد عفونی کننده، بادشکن، کرم‌زدا، معرق، مسکن، ضد تهوع و ضد خارش کاربرد دارد (Rita and Animesh, 2011). این گیاه از دوران گذشته برای درمان انواع ناراحتی‌های گوارشی مانند کولیک نوزادان، نفخ، اسهال، سوء هاضمه، خستگی صبحگاهی، گرفتگی عضلات، تهوع و استفراغ استفاده می‌شده است. گیاه نعناع فلفلی برای درمان سندروم روده تحریک پذیر، بیماری کرون، کولیت زخمی، اختلالات دستگاه صفراوی و ناراحتی‌های کبدی، دردهای عضلانی، سردرد، میگرن و آبله مرغان مؤثر است. اسپری اسانس نعناع فلفلی در بینی برای احتقان تنفسی استفاده می‌شود. چای نعناع فلفلی برای درمان سرفه، برونشیت و التهابات مخاط دهان و گلو مؤثر است. همچنین اسانس نعناع فلفلی برای درمان بیماری‌های ریوی مانند سل کاربرد دارد (Shkurupii et al., 2006).

اسانس نعناع فلفلی (۲/۰ میلی‌متر در ۲۵ میلی‌متر آب) از طریق کاهش اسپاسم عصب معده، موجب تخلیه سریع معده بخصوص در مراحل اولیه عمل هضم می‌شود. همچنین اسانس نعناع فلفلی موجب تأخیر انتقال مواد غذایی از روده کوچک می‌شود. نتایج مطالعات نشان دادند که اسپاسم عضلانی دردناک در بیمارانی که تحت آندوسکوپی بخش‌های فوقانی و تحتانی دستگاه گوارش بودند با مصرف اسانس نعناع فلفلی کاهش یافته و علاوه بر این مدت زمان انقباض حلقه‌ها در آنتروم معده (*Gastric antrum*) کمتر شد (Hiki et al., 2003). همچنین تزریق محلول ۸/۰ درصد اسانس نعناع فلفلی به روده بزرگ موجب کاهش اسپاسم عضلات صاف در بیماران تحت کلونوسکوپی شد (Inamori et al., 2007). اسانس نعناع فلفلی و منتول دارای فعالیت بازدارنده کانال کلسیم هستند و با جلوگیری از ورود کلسیم موجب کاهش اسپاسم عضلانی می‌شوند (Shah and D'Mello, 2004).

نتیجه گیری

گیاه دارویی نعناع فلفلی و ترکیبات آن اثرات مفیدی بر روی چندین بیماری مانند درمان سندروم روده تحریک پذیر، بیماری کرون، کولیت زخمی، اختلالات دستگاه صفراوی و ناراحتی‌های کبدی، دردهای عضلانی، سردرد، میگرن و همچنین اثر درمانی بر بیماری‌های ریوی و برونشیت دارند. با توجه به نتایج برخی از آزمایشات، از نعناع فلفلی می‌توان در جهت تولید داروهای مسکن است و در رفع تحریکات جلدی و سرفه‌های شدید استفاده نمود اما برای اکثریت دیگر ویژگی‌های این ماده هنوز نیازمند انجام آزمایشات بالینی بسیاری هست تا در آینده‌ای نه‌چندان دور از این گیاه جهت درمان بیماری‌ها استفاده شود.

منابع

- Azimzadeh, M. (2009). Genetic assessment of Iranian *Bunium persicum* Boiss using ITS. Tehran: University of Tehran; 2009. p.81.
Boyer, J. S. (1982). Plant productivity and environment. *Science*, 218, 443-448.
Hiki, N., Kurosaka, H., Tatsutomi, Y., Shimoyama, S., Tsuji, E., Kojima, J., Shimizu, N., Ono, H., Hirooka, T., Noguchi, C., Mafune, K. & Kaminishi, M. (2003). Peppermint oil reduces gastric spasm during upper endoscopy: a randomized, double-blind, double-dummy controlled trial. *Gastrointest Endosc*, 57, 475-482.
Rita, P., & Animesh, D. K. (2011). An updated overview on peppermint (*Mentha piperita* L.). *International Research Journal of Pharmacy*, 2(8), 1-10.
Shkurupii, V. A., Odintsova, O. A., Kazarinova, N. V., & Tkrachenko, K. G. (2006). Use of essential oil of peppermint (*Mentha piperita*) in the complex treatment of patients with infiltrative pulmonary tuberculosis. *Probl. Tuberk. Bolezn. Legk*, (9), 43-5.

چکیده

افزایش جمعیت و نیاز صنایع داروسازی به گیاهان دارویی به‌عنوان مواد اولیه تولید دارو و اهمیت مواد مؤثره آن‌ها در صنایع مختلف سبب شده که کشت و تولید گیاهان دارویی از اهمیت خاصی برخوردار باشند. گیاه دارویی نعناع فلفلی در طب سنتی در درمان بسیاری از اختلالات مورد استفاده بوده و تحقیقاتی در جهت شناسایی ترکیبات گیاهی و خواص درمانی آن انجام گرفته است. هدف از این مطالعه مروری، بررسی خواص درمانی نعناع فلفلی از منظر طب سنتی است. در این مقاله خواص درمانی نعناع فلفلی از کتب مرجع طب سنتی و همچنین از پایگاه‌های اطلاعاتی جمع‌آوری و بررسی شد. اجزای قابل استفاده از گیاه دارویی نعناع فلفلی برگ و سرشاخه است. طبیعت اسانس آن گرم و خشک است، منتول و تانن آن استفاده‌های وسیعی با اهداف درمانی دارد و همچنین به‌عنوان یک افزودنی در صنایع غذایی و بهداشتی آرایشی مورد استفاده قرار می‌گیرد. کاربردهای سنتی گیاه دارویی نعناع فلفلی در درمان بسیاری از بیماری‌ها و وجود ترکیبات گیاهی و دارویی ارزشمند در این گیاه می‌تواند زمینه‌ای را برای کشف داروهای با منشأ گیاهی در تولید مسکن‌ها و داروهای درمان التهاب روده و اسپاسم دستگاه گوارش به‌وجود آورد و کلیدهایی را در انجام کارآزمایی‌هایی بالینی در اختیار پژوهشگران قرار دهد.

مقدمه

گیاهان دارویی میراثی گرانبها و با اهمیت جهانی هستند که ثروت عظیمی به جهان ارزانی داشته‌اند. در طی دهه‌های گذشته گسترش وسیعی در طیف درمان‌های گیاهی صورت گرفته که رشد سریع تقاضا برای داروهای گیاهی و بالطبع گیاهان دارویی در دنیا را به دنبال داشته است. در این زمینه ایران یکی از غنی‌ترین منابع گیاهان دارویی جهان به شمار می‌رود که دارای تنوع بالای شرایط زیستگاهی برای انواع این گیاهان می‌باشد (Azimzadeh, 2009). نعناع فلفلی با نام علمی (*Mentha piperita* L.) از تیره *Lamiaceae* از جمله گیاهان دارویی و معطر است که اسانس آن مصارف دارویی، غذایی، آرایشی و بهداشتی دارد. مهم‌ترین ماده شیمیایی نعناع فلفلی اسانس آن است (بیش از ۵/۱ درصد) که از ۲۰ نوع ماده مختلف تشکیل شده است. ترکیبات اصلی اسانس نعناع فلفلی را منتول (۳۵ تا ۵۵ درصد)، منتون (۱۰ تا ۴۰ درصد) و متیل استات (۱ تا ۳ درصد) تشکیل می‌دهند. مواد دیگری مانند فلاونوئید و اسید فنولیک هم در گیاه وجود دارد (Boyer, 1982). در این بین گیاه دارویی نعناع فلفلی ارزش دارویی و صنعتی داشته، هدف از مقاله حاضر بررسی خواص دارویی آن در طب سنتی بود.

مواد و روش‌ها

این مطالعه از نوع مرور سیستماتیک و درباره بررسی اثر گیاهان دارویی بر خصوصیات درمانی بیماری‌های مزمن، سوءهاضمه، دردهای عضلانی و التهابی است که با جستجو در پایگاه‌های SID، Science Direct و Web of Science با کلیدواژه‌های گیاه درمانی، گیاه دارویی، طب سنتی و ضد التهاب گیاهان دارویی مؤثر استخراج و مورد استفاده قرار گرفت.